

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

מרן **יואל טייטלבוים** זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

בימי השובבי"ם

שנאמרה בסעודה שלישית בעידן רעוא דרעוא

ס"ג ויחי תשי"ד

קונטרס זו מיוחד לשמיעה עם ההקלטה

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשע"ח לפ"ק

איבערדעם קאָן זיין האָט ירמ'י הנביא געזאָגט אויף דעם לעצטן דור, הַעֲרִי
אֵין בְּגִלְעָד.

לט

אליהו הנביא יבוא לְיִשְׂרָאֵל את העם לתשובה

ס'שטייט דאָך (מלאכי ג, כג) הִנֵּה אֲנִכִּי שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם
ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' וועט זיין שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵיו.
דער רמב"ם זאָגט (מלכים יב, ב) אַז ער וועט קומען מִיִּשְׂרָאֵל זיין הָעָם לתשובה.
דאָס איז אַמאָל געוויס [=זיכער], אַז אליהו וועט קומען וועט ער זיכער
אַרײַנשײנען אין אידישע הערצער, און ווער ס'איז נאָר ראוי תשובה צו טוהן
וועט אודאי תשובה טוהן.

בזמן הקץ יה' בירור מי שהוא ראוי לראות בישועת ה' ולבוא אֶל אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל

אויסער די וואָס ס'איז טאָקע חלילה חס ושלום פון די וואָס וועלן נדחה
ווערן, ווי ס'שטייט דאָך (יחזקאל כ, לח) וּבְרוּתֵי מֶכֶם הַמְּרָדִים וְהַפּוֹשְׁעִים, אין די
מדבר וועט מען זיי אוועקפירן, וְאֶל אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹא, ס'וועט זיין אַ
בירור אין די מדבר, אַזוי זאָגן דאָך די פסוקים.
די משנה זאָגט דאָך אַזוי, דער פסוק, די משנה אין עדיות ברענגט עס אויך,
אַזוי ווי דער ראב"ד זאָגט דאָרטן פשט^כ, די וואָס זיי וועלן נישט ראוי זיין אַל
אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹא.

אַבער דער איד וואָס ער האָט נאָר אַ ניצוץ נוועט אודאי תשובה טון בביאת אליהו
ומשיח].

מ

[אחר שהוכיח רבינו ענין הבירור שיהיה בקץ הגאולה, מתפלל שנוכה לחזור בתשובה ונוכה לראות בישועת ה']

השי"ת זאָל העלפן: מ'זאָלמיר אַלע זיין פון די וואָס זיי וועלן יאָ תשובה
טוהן דעמאָלטס, און מ'וועט נישט חלילה נדחה ווערן.
מ'זאָלמיר נאָך די זכיה האָבן צו זען ישועת ישראל.
דאָס איז דאָך דער תכלית! אויף עפעס אַנדערש האָמיר אונז שוין נישט
וואָס צו גלוסטן!

אויף וואָס האָמיר אונז נאָך צו דערוואַרטן?, וואָס קאָן מיר נאָך דערוואַרטן
אויף דעם עולם, אויף דעם עולם השפל?

^{כב} במשנה (עדות פ"ב מ"ט) הָאֵב זוכה לִפְנֵי וְכָשִׁינִים, וּבְמִסְפֵּר הַדּוּרוֹת לִפְנֵי, וְהוּא הַקֵּץ. ומביא התוספות
יום טוב דברי הראב"ד, והמבואר מדבריו שקץ הגאולה, ונחמות הנביאים הם ב' דברים נפרדים. וזה
תוכן דבריו, ואני תמה למה הוא נותן שני קצים, בְּשָׁנִים, וּבְדוּרוֹת וכו'. וגראה לי דהאי דקאמר ובמספר
דורות לפניו הוא הקץ וכו', מכל מקום לענין הטובות והנחמות האמורות להם, במספר הדורות הוא
תולה. ומונה והולך, שזמון גאולת מצרים עד שנכנסו בארץ ישראל היה ארבעים שנה, וכן היה בגלות
בבל שלסוף שבעים נגאלו, שהיו שנת שתיים לדריוש. אבל ירושלים לא נכנתה עד סוף שלשים ושתיים
לארתחששתא כי אז נתישבה העיר וכו'. וכן לימות המשיח כשיגאל אותם הקב"ה לא יכנסו מיד לארץ,
אבל יוליך אותם למדבר העמים כנבואת יחזקאל (כ, לה-לח) וְהִבֵּאתִי אֹתָם אֶל מְדִבְרַי הָעַמִּים וְנִשְׁפָּטִי
אֹתָם שָׁם וגו', וְהִעֲבַרְתִּי אֹתָם תַּחַת הַשֶּׁבַע וגו', וּבְרוּתֵי מֶכֶם הַמְּרָדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי, מֵאַרְצָן מְגוּרֵיהֶם
אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹא, עד כאן תוכן דבריו.

נאָר אַז מ'זאָלמיר די זכיה האָבן צו זען ישועת ישראל!
 מ'זאָל קענען זאָגן (ישעי' כה, ט) הִנֵּה אֶלְקֵינוּ זֶה קִיְנוּנוּ לֹא וְיִוְשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קִיְנוּנוּ
 לוֹ נִגְלִיהָ וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ!
 מ'זאָלמיר דערוואַרטן דאָס וואָס מ'האַמיר געהאַפּט נאָך אויף ישועת
 ישראל!.

מא

אליהו הנביא יחזיר את הכלל ישראל בתשובה

אַבער דאָס איז דאָך אַמאָל געוויס, אַז אליהו וועט קומען, וועלן אודאי
 אידן תשובה טוהן, דאָס איז דאָך דער תכלית, הִנֵּה אָנְכִי שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי
 הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא.

הטעם שפותחין הדלת באמירת שְׁפּוֹךְ חֶמֶתךָ בפסח, להכניס בלב הבנים האמונה לחכות על ביאת אליהו הנביא
 אַזוי ווי דער מהר"ל מפראָג זאָגט אין די הגדה^{יד}, פאַרוואָס פּוֹתַחִין הַדֶּלֶת
 בִּי שְׁפּוֹךְ חֶמֶתךָ, ווייל אין די סדר נעכט דאַרף מען דאָך איינפרעגן אין די
 קינדער, וְאַמְרַתָּ לְבִנְךָ, וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ, זאָל מען איינפרעגן אַז מ'זאָל וואַרטן אויף
 אליהו, און מ'זאָל זיך נישט טועה זיין אַז ס'איז פאַרהאַנדן אַ גאולה איידער
 אליהו קומט.

דער מהר"ל מפראָג האָט דאָס נאָך געזאָגט ברוח קדשו, מסתמא האָט ער
 געזען אַז ס'וועט נאָך זיין אַזאַ ביטערער טעות וואָס וועט נעבעך פאַרפירן דעם
 כלל ישראל.

אוי נא לנו שכך עלתה בימינו!

איך מיינ אַז די פריעריגע דורות אַז זיי העטן גיווען געזען אַזאַ ביטערן
 חורבן צווישן אידן, אין כלל ישראל, ובארץ הקדושה, העטן זיי עס נישט גיווען
 אויסגעהאַלטן.

^{יד} בהגדה של פסח למהר"ל מפראג. וז"ל, במנהג פתיחת הדלת קודם שפוך חמתך, פרשו כדי להודיע
 שהוא ליל שמורים, אבל לא נראה לי טעם זה, כי למה דוק במקום הזה מודיעים זאת, וגם מה שיש
 נוהגים לומר שפוך חמתך בעת פתיחת הדלת אין בזה טעם וריח. והנראה לי בטעמא דהך מנהגא, שכיון
 שההלל נרצה בא לעורר רחמים ורצון העליון עלינו, שנזכה להיות נרצה לפני הקב"ה, והוא יתרצה אתנו
 ויגאלנו בגאולה שלמה, לפיכך אנו מחויבים להודיע לבנינו ולפרסם מה שנקבֵּל בידינו מן הנביאים,
 שטרם שיבא הגואל צדק, יקדים אליהו הנביא לבוא לבשר לנו הגאולה. כמו שכתוב (מלאכי ג, א) הִנְנִי שִׁלַּח
 מִלְאָכִי וּפְנֵה דָרָךְ לִפְנֵי וּפְתָאֵם יְבוֹא אֶל הֵיכְלוֹ הָאֵדוֹן אֲשֶׁר אֲתֶם מִבְּקָשִׁים וּמִלֶּאֶךָ הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲתֶם
 חִפְצִים הַנָּה כָּא וְגו'. הָאֵדוֹן הוּא מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וּמִלְאָכִי מִלְאָךְ הַבְּרִית הוּא אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, וְהַנָּה כָּא פִירוּשׁוֹ
 מִקּוֹדֶם בִּיאַת הָאֵדוֹן הַמְּשִׁיחַ אֶל הֵיכְלוֹ, וְעַל כֵּן זֶה הָאוֹת שְׁהוּא הוּא הַגּוֹאֵל צִדְקָה. וְכֵן כָּתִיב עוֹד בְּסוֹף
 מִלְאָכִי (ג, ב) הִנֵּה אָנְכִי שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְגו', וְהָרִי זֶה יְסוֹד אֲמַת
 וְעִיקָר גְּדוֹל לְאֻמוֹנֵת בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ שְׁאֵנוּ מַצְפִּים עֲלֵינוּ לְמַעַן לֹא נִפּוֹל בְּרִשַׁת אִיזוּ מִשִּׁיחַ שֶׁקֶר, וּלְפִיכָךְ
 נוֹהֲגִין כָּאֵן לִפְתּוֹחַ הַדֶּלֶת לִכְבֹּדוֹ שֶׁל אֱלֹהֵי הַנְּבִיא וְגַם לְמוֹזֵג לִכְבֹּדוֹ כּוֹס מִיּוֹתֵר כּוֹס יִשׁוּעָה שֶׁל הַגּוֹאֵל
 הַעֲתִידָה, הַכֵּל כִּדִּי לִפְרֹסֵם בְּפִנֵּי בְנֵי בִיתוֹ וּלְהוֹדִיעַם שֶׁהַגּוֹאֵל שְׁלֵמָה תְּלוּיָה בְּבִיאַת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא מִקּוֹדֶם
 לְבִשּׁוֹר הַגּוֹאֵל, וְהַתְּגַלּוֹת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא תְּהִיָּה הָאוֹת עַל בִּיאַת הַגּוֹאֵל צִדְקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעי' נב, ז) מִה נֶאֱוָו
 עַל הָהָרִים רִגְלֵי מִבְּשֵׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מִבְּשֵׁר טוֹב מִשְׁמִיעַ יִשׁוּעָה אִמֵּר לְצִיּוֹן מִלֶּךְ אֱלֹקֶיךָ. וְעַל פִּי טַעַם זֶה
 הַנִּהְיָה לִמּוֹר בְּעַת פְּתִיחַת הַדֶּלֶת תְּפִלַּת הַרְחָמֶן, עִם הַפְּסוּקִים הַמּוֹרִים עַל עֵינֵינוּ זֶה מִנְּבוֹאוֹת מִלְאָכִי, כְּמוֹ
 שֶׁמִּקּוֹבֵל בִּידֵינוּ, כִּי כָל דְּבַר מִתְּפָרֵס וְנִשְׁתַּרֵּשׁ יוֹתֵר בְּעֵינֵי הָרוּאִים כֹּאשֶׁר יֵשׁ עִם הָאֲמִירָה עוֹד אִיזוּ עֲשִׂיָּה
 בְּפוֹעַל וּבִפְרֵט עֲשִׂיָּה הַמְּפִלִּיָּה אֶת עֵינֵי הָרוּאִים, כְּמוֹ מִזִּגַּת הַכּוֹס וּפְתִיחַת הַדֶּלֶת לִכְבֹּדוֹ שֶׁל אֱלֹהֵי
 הַנְּבִיא, אֲבָל שְׁפּוֹךְ חֶמֶתךָ אֵינוֹ עֵינֵינוּ וְשִׁיכוֹת לִפְתִּיחַת הַדֶּלֶת כִּי הוּא רַק פְּתִיחָה לֹא לָנוּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַא
 לְקַמֵּן הָרִי לֵךְ טַעַם נִכּוֹן וּבִרְוֵר מִתּוֹק מִדְּבַשׁ בְּמִנְהַג פְּתִיחַת הַדֶּלֶת. וְעֵינֵינוּ וְיוֹאֵל מִשָּׁה (מֵאֲמָר א, טִימָן מֵט)

נאָר אין דעם דור השפּל וואָס דער דעת איז אזוי נידעריג איז שוּטָה אַינז
מַרְגִּישׁ^כ, מ'האַט צוגענומען דעם דעת אַז מ'האַט נישט קיין הרגשה.
איבערדעם זאָגט דאָס דער מהר"ל מפראָג אַז מ'טוט פאַר דעם אַריינפרעגן
[=להחזיר בלב הבנים] מ'זאָל געדענקען אַז שולח לכם את אליהו.

מב

ביאור הדיוקים בנבואת הַצִּיר אֵין בְּגִלְעָד

קוּשִׁית יִרְמְיָה הַנְּבִיא: מְדוּעַ לֹא עָלְתָה אֶרְכָּת בֵּת עָמִי. דבגדול השפלות איך נעשה תשובה?

יִרְמְיָה הַנְּבִיא האָט געזאָגט, אַז מ'קוקט זיך אָן אַזוי נידריג, ס'איז נישטאָ
קיין מעשים טובים, מיט וואָס קאָן מען געהאָלפֿן ווערן?, וויאָזוי וועלן אידן
תשובה טוהן?, די גאולה מוז דעך דאָך נאָר זיין מיט תשובה, אין ישראל נגאלין
אלא בתשובה.

והתירוץ הוא: הַצִּיר אֵין בְּגִלְעָד. אליהו "הגלעדי" יבוא ויחזיר את ישראל בתשובה!

נאָר דער תירוץ איז! "הַצִּיר אֵין בְּגִלְעָד"! ס'איז דאָ אליהו הגלעדי אויף
אים וואָרט מיר! אַם רפָּא אֵין שָׁם, דאָרטן איז דען נישטאָ קיין רפואה?, [הלא]
כל פְּתֻמָּהי אֵינֻן אַסוּתָא אַזוי זאָגט דער תרגום, דאָס זאָגט דער תרגום
דחמדיית לְאֻלְפָנִיה דְּאֵלִיהוּ הגלעדי, אַזוי פאַרטייטשט ער הַצִּיר אֵין בְּגִלְעָד.

מג

אמנם עדיין קשה: מְדוּעַ לֹא עָלְתָה אֶרְכָּת בֵּת עָמִי. למה עדיין לא בא אליהו?

נאָר די קשיא איז דאָך טאַקע מְדוּעַ לֹא עָלְתָה אֶרְכָּת בֵּת עָמִי, ס'איז דאָך
שוין נישטאָ קיין אַנדערע עצה נאָר אַז מ'זאָל וואָרטן אויף אליהו, און מְדוּעַ
לֹא עָלְתָה אֶרְכָּת בֵּת עָמִי.

והתירוץ הוא בעונתו הרבים: הַצִּיר אֵין בְּגִלְעָד. שלא ממתנים על אליהו, ורוצים ישועה על ידי מינים ה"י!

נאָר בעונתו הרבים דאָס איז דער תירוץ, דער תירוץ איז "הַצִּיר אֵין
בְּגִלְעָד", מ'האַט פאַרגעסן צו וואָרטן אויף אליהו!
און מ'האַט זיך איינגערעדט אַז ס'איז פאַרהאָנדן חלילה אַ ישועה דורך
מינים.

מד

השם ישמרנו מַדְעוֹת מְרוֹת כְּאֵלוֹ.

וויי איז דעם מענטש וואָס ער קלערט איין רגע, איין רגע, אַז דאָס איז אַ
"ישועה" חלילה. ס'איז אַ "ביטערער חורבן" אוי וויי! אוי וויי אוי וויי!
בעונתו הרבים, אַרגער ווי ווען ס'איז אַראָפּגעקומען די האַרבסטע עבודה
זרה!, נאָך טויזנט מאַל אַרגער!.

ס'הייבט זיך נישט אָן, נישט דער אותו האיש מיט'ן שבתי צבי, מיט אַלע
רשעי ארץ וואָס זענען געווען בעולם, וואָס מ'האַט זיי מחזרים ומנדה געווען
אַלע טאָג אין אַלע בתי מדרשים, הייבן זיך נישט אָן אַקעגן די רשעים.

אַקעגן די "ביטערע גזירה" [של הקמת מלכות המינות].

ס'איז על הכלל כולו יצאו.

^כ פתגם ידוע ולא נודע מקומו. ובגדה (ג.) הקשה הגמרא והאיכא שוטה, ופרש"י, שאינה מבינה להרגיש.

ווייסט השי"ת צי ס'וועט נאך בלייבן אַ איד אין ארץ הקדושה ! ווייסט השי"ת, אוי וויי, אוי וויי.

[כי הם בבחינת] וְלִבָּן בִּקְשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל.
נאָר הקב"ה קאָן נאָר העלפן, קיין אַנדערער נישט.
אַבער בעונינו הרבים מ'זינדיגט, מ'איז גאָר כרוך נאָך דער עבודה זרה, די
דעות זענען געכאַפט בעונינו הרבים.

אוי וויי, צווישן אידן שומרי תורה האָט זיך אַריינגעכאַפט דער כח פונעם
ס"מ בעונותינו הרבים.

איז דאָס דער פעלער !, הַצָּרִי אֵין בְּגִלְעָד ! פאַרוואָס האָט מען נישט
געקלערט הַצָּרִי אֵין בְּגִלְעָד, אליהו איז בכח צו קומען ער קען אידן מחזיר
בתשובה זיין.

וואָס זאָל איך זאָגן, ביי מיר איז אַ ברור ווען נישט דאס העט שוין לאַנג
אליהו גיווען געקומען, ווען נישט דעם רשעות וואָס דאָ האָט דער ס"מ אַ כאַפּ
געגעבן בעונינו הרבים.

מה

ביאור הפסוק וּמִוִּלְדֹתָהּ אֲשֶׁר הוֹלֵדָתָ אֶחָרֵיהֶם

ביאור הווייזט אַ - ב - י